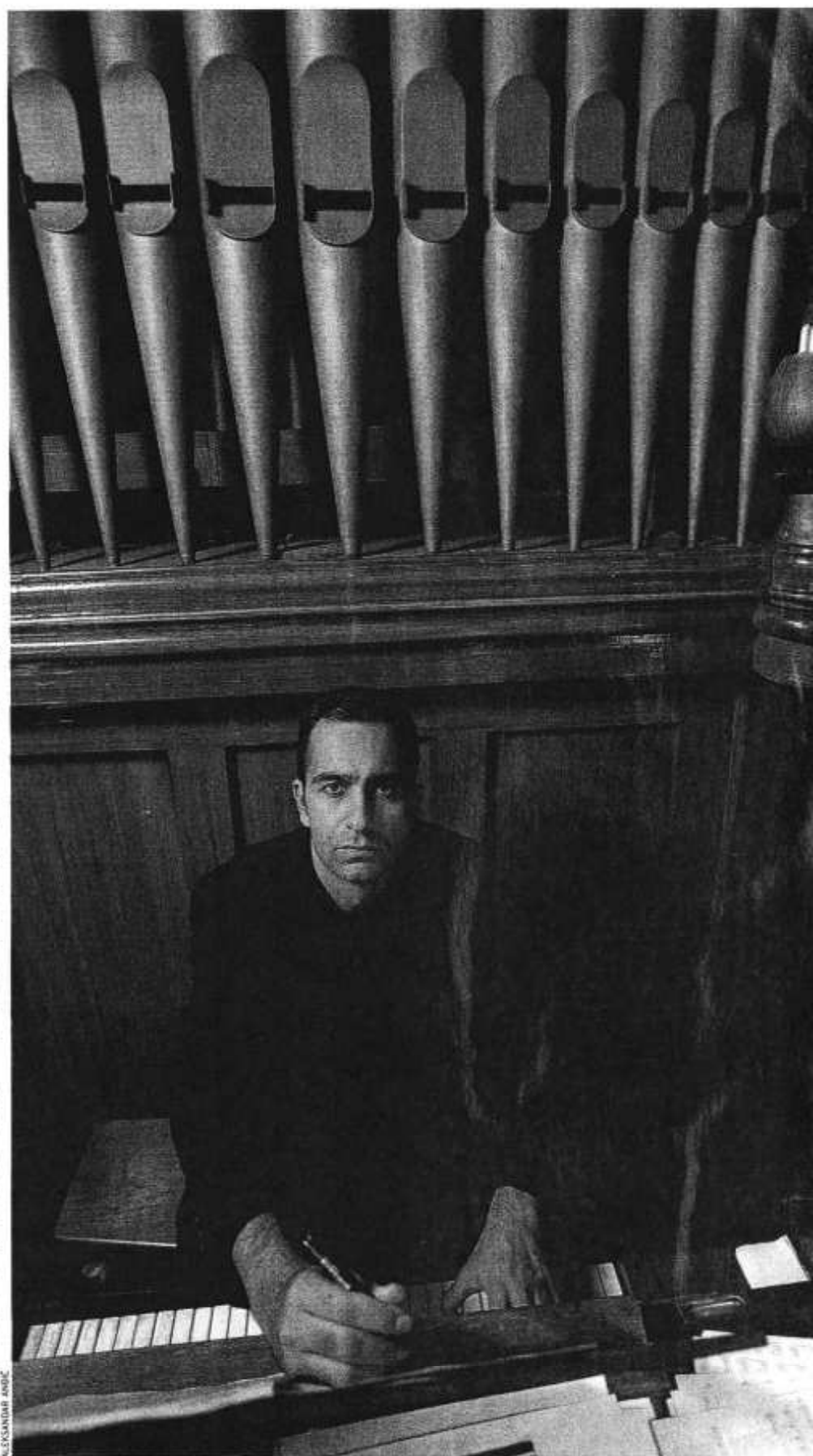

KOMPOZICIJA

“Obaveze su najčešće regulisane eksplicitnim ugovorima, ali to ne znači da u takvim situacijama umetnik nema slobodu da radi upravo ono što bi trebalo da radi, a to je da svoje delo tretira kao oruđe istine”

Pre desetak dana, u Kastel Gandolfu, Aleksandar Simić je predao papi Benediktu XVI *Missu Solemnior* koju je komponovao po narudžbini Vatikana povodom dva velika jubileja: 950 godina raskola između Istočne i Zapadne hrišćanske crkve i 40 godina pomirenja između Rima i Konstantinopolja. U biografiji Aleksandra Simića (35) ima i drugih kompozicija naručenih povodom velikih istorijskih događaja, o čemu se više zna u svetu nego u Srbiji. Zato, evo nekoliko zanimljivosti o njegovoj karijeri:

Posle treće godine studija medicine, bez dana muzičkog školovanja, primljen je na Fakultet muzičkih umetnosti u Beogradu, komponovao je muziku za Rusku Federaciju povodom obeležavanja 50 godina pobe-
de nad fašizmom i 300 godina od nastanka Sankt Peterburga, napisao je i svitu za proslavu 25 godina papstva Jovana Pavla Drugog u Vatikanu, njegova muzika je izvedena u 15 zemalja povodom zvaničnih obeležavanja 2000 godina hrišćanstva, zatim povodom 200 godina srpske državnosti, povodom komemoracije žrtvama

ALEKSANDAR SIMIĆ

ZA VATIKAN

holokausta, ovog septembra njegove kompozicije su, u njegovom izvođenju, bile deo donatorskog koncerta u Viminacijumu... član je Britanske akademije kompozitora, predsednik je Asocijacije za promociju i popularizaciju ozbiljne muzike, osnovao je ansambl „Serafimi“, član je tima za Medijaciju između Izraela i Vatikana...

Veče pre otvaranja Bemusa, u Beogradu je izvedena koncertna verzija *Misse Solemnior*.

“VREME”: Susreti naših ljudi s papom i Vatikanom nisu baš česta pojava pa je, ma koliko to bilo neprikladno, nemoguće ne pitati: kako je bilo?

ALEKSANDAR SIMIĆ: Poseta je bila više nego uspešna, jer se oslanja na jedan dug period u kome smo (tim za medijaciju između Izraela i Vatikana – p.a.) uspeali da nizom obostranih gestova koje smo inspirisali i pomogli, znatno unapredimo ne samo odnose između dve države već, verujem, i da obezbedimo i uslove za širu manifestaciju nečega što se zove “zajednička platforma Judeo-Hrišćanske civilizacije”, nečega što bi trebalo da predstavlja osnovni preduslov za jedan nov i u ovom trenutku toliko neophodan dijalog – dijalog sa Islamom. A što se tiče mojih ličnih utisaka, oni su prilikom svake posete Vatikanu drugačiji i zavise od toga koliko su uspešni bili sastanci. Ovog puta mi je zaista prijalo što je papa odvojio vreme da zajedno sa mnom, iz perspektive muzičara, prelistava partituru *Misse Solemnior*. Sve je to mnogo normalnije nego što ljudi zamišljaju, kada se nalaze izvan zidina Vatikana. Papa Jovan Pavle II je, na primer, često silazio u kantu Švajcarske garde i doručkovao sa momcima.

Komponovali ste mnoga dela povodom velikih istorijskih događaja. Da li naručiocima imaju specijalne zahteve? Koliko ste obavezni da ih uvažite?

Veoma. Obaveze su najčešće regulisane eksplicitnim ugovorima, ali to ne znači da u takvim situacijama umetnik nema slobodu da radi upravo ono što bi trebalo da radi, a to je da svoje delo tretira kao oruđe istine. Ako pored muzičkog talenta, koji se podrazumeva, imate i koji gram mozga, a

da ne kažem srca, onda osećate i potrebu da pisanje muzike ne bude samo cifranje nota. Muzikom se može izreći mnogo toga. Navešću jedan primer: U *Missi Solemnior* koju je naručio Vatikan kao muziku za bogoslužjenje, dobio sam priliku ne samo da izvlačim i apostrofiram delove Ordinarijuma, tj. standardnog liturgijskog teksta koji postoji već hiljadama godina i govori o hrišćanskim idealima kao što su ljubav i vera, već i da nove delove teksta inkorporiram u Zapadnu službu, to jest misu, a time šaljem i nove poruke, koje su po mom mišljenju univerzalne, a ne isključivo teološke. Ceo proces je trajao gotovo godinu dana i tražio je ozbiljan dijalog sa Komisijom za pontificijalna liturgijska slavlja, vrhovnim i jedinim telom koje može da odobri takve invencije, ali smo kao rezultat dobili nove stavove mise, recimo *Quid fecisti* (Šta to učini?! Glas krvi brata tvogega više sa zemlje k meni...), gde sam iskoristio očajni krik Boga koji shvata da je Kain ubio Avelja. Na taj način je veoma deklarativno iznesen, ne samo sa moje nego i sa strane, kako ste rekli, “naručioca”, stav da su ratovi koji su kroz gotovo ceo milenijum proizašli iz različitosti u načinu ispovedanja iste vere, ništa drugo do bratoubistvo.

Kako neko ko je stranac, i to iz Srbije, uopšte stigne do, na primer, Engleske nacionalne opere?

Ne znam odakle vam baš ENO?! Činjenica je da sam do njih „stigao“, ali za njih na kraju nisam pisao. Dobio sam porudžbinu tako što me je tamo odvela moja draga prijateljica Lenka Udovički, koja je u tom trenutku za njih režirala jednu operu. Ipak, ja u tom trenutku nisam bio spreman da se upustim u pisanje opere i to je jedan od bezbroj projekata o kojima se razgovaralo ali se nisu dogodili, kakvih je, umetnici znaju, skoro većina. Ali, mislim da je ipak pravi odgovor ovaj: čovek je stranac tamo gde nikog ne poznaje, odnosno tamo gde se ne oseća kao kod kuće. Ja nisam jedan od onih koji govore loše o sopstvenom selu, ali moram ipak da primetim da sam se zbog svima nama nažalost bliskih razloga češće osećao kao stranac

u Beogradu nego u nekim od drugih gradova u kojima sam živeo.

Vaša muzika je često izvođena u inostranstvu, pa vam verovatno nije teško da uporedite odnos naših izvođača prema zadatku, prema prezentaciji kompozicije, i odnos inostranih izvođača? Koliko vaše delo zavisi od interpretatora?

Mogao bih da se nadovežem na odgovor prethodnog pitanja, ali neću. Odnos društva prema čoveku u Srbiji je poražavajući, ali je sasvim moguće izgraditi kvalitetne pojedinačne odnose sa ljudima, pa samim tim i sa kolegama, ako niste bahati i ako vam je stalo do ljudi. Delo, naravno, potpuno zavisi od interpretatora, jer su upravo oni medijatori između kompozitora i njegove publike. Ja imam tu sreću da izvođači vole moju muziku, a to je jako važno.

Na Bitefu u Oktobarskom salonu istaknut je angažman u pozorištu i umetnosti. Vreme i ustaničko dejstvo *Marseljeze* je prošlo. Kako se sada manifestuje angažman u muzici?

Pre mesec i po dana prolazio sam kroz Tiljeri park i sledila mi se krv u žilama. Grupa od oko 10.000 radnika je demonstrirala i kao iz jednog grla pevala *Marseljezu*. Verujte mi da bolje izvođenje nikad nisam čuo, tako da mi je drago što mogu da kažem da niste u pravu. Doduše, kad pomislite kako su krvave reči *Marseljeze*, to i ne bi trebalo tako da me oduševljava, ali je bilo snažno u svakom slučaju. Uvek su postojali umetnici koji su iskreno angažovani, i oni koji to čine ili po nečijem diktatu ili u sklopu neke agitpropovske mašine. Mislim da tu nije teško napraviti razliku. Ono što je pomalo proizvod ovog vremena jesu umetnici koji sebe svrstavaju u svojevrsnu elitu i onda neke stavove koji bi inače predstavljali marginu nameću kao mejnstrim. Posledica toga je svojevrsni “affirmative action” fenomen u umetnosti. Ceo koncept političke korektnosti, od trenutka kada je pre par decenija nastao, smrdi na tehnički perfekuirani šovinizam.

Savremena muzika je za većinu ljudi nedostupna zato što je nerazumljiva. Kritičari ističu da vaša nije takva.

Ne daj Bože da jeste. Moj cilj i moja želja je da se obračam svima, a ne nekoj uskoj grupi. Prava umetnost nije i ne sme biti hermetična. Ima retkih izuzetaka koji ovo potvrđuju kao pravilo, ali su oni posledica zaista specifičnih mentalnih sklopova tih umetnika. Umetnik po definiciji jeste neko ko komunicira.

Specifičnost vaših koncerata je jedna vrsta spektakla, zato što su oni mešavina koncerta, teatra, baleta, atraktivnih gostiju... Da li mislite da muzika ne može sama?

Ni slučajno ne mislim da muzika sama sebi nije dovoljna. Da ne verujem to za svoju muziku, ne bih se usudio da je "obogaćujem" videom, koreografijama ili bilo čime za šta bi ljudi mogli da kažu: "Ma da... muzika je bezveze, pa se vadi na scenske efekte." Ali, kad imate dobru muziku, onda možete da povedete računa i o tome da koncert nije samo muzika koja se na njemu izvodi, već događaj koji nudite ljudima. Nema ničeg lošeg u tome da se potrudite da vam se gosti lepo provedu i da vaše koncerte pamte kao drugačije. Na kraju krajeva, to je deo "ludusa".

Postoji mišljenje da muzičare zanima samo muzika. Vi ste, međutim, i društveno angažovani: pored međureligijskog dijaloga u koji ste uključeni na najvišem nivou, vi ste i portparol humanitarnog društva „Svetlost“, koje je svojevremeno pomagalo akciju "Sigurna ženska kuća", a sada već godinu i više dana vodi "Nacionalnu kampanju za pomoć slepima Srbije". Molim vas, prokomentarišite.

Puno puta sam već citirao Koktoa koji kaže: "Kad si živ, budi čovek. Kad umreš, budi umetnik!" Trudimo se da budemo ljudi i da vratimo delić onoga što smo dobili. Bavljenje javnim poslom jeste svojevrsna privilegija da se javno izjasnite o nekim važnim stvarima, važnijim čak i od same umetnosti i da pokušate da zaista najdirektnije doprinesete životu ljudi oko sebe. U Srbiji, ako želite da se angažujete, možete naći načina svuda oko sebe jer ljudi i dalje izuzetno teško žive, a društvo je u suštini spartansko.

Moto naše kampanje je "Čovek može biti slep, ali ne sme biti nevidljiv". U Srbiji ima oko 25.000 slepih koje pokušavamo da učinimo vidljivijim za društvo. Izveli smo niz zahvata sa ciljem da im omogućimo

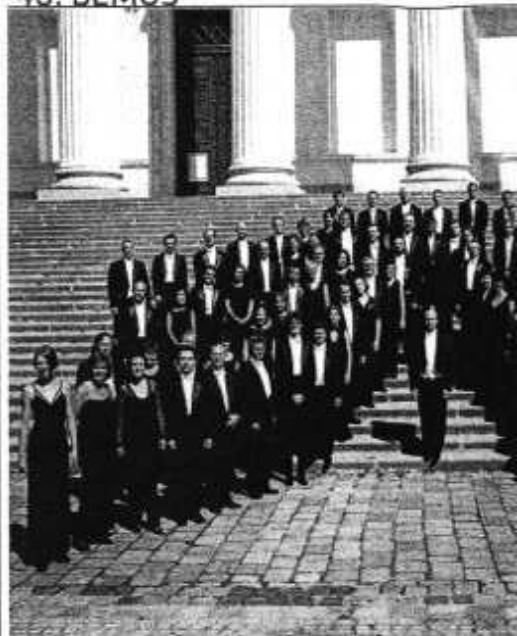
kvalitetniji život. Članovi našeg "Saveta za pomoć slepima Srbije", Nj.v. princeza Jelisaveta Karađorđević i potpredsednik Vlade Srbije gospodin Božidar Đelić pre par meseci su otvorili kompleks kuća za slepe bez doma i porodice koji smo zajedno sa prijateljima izgradili u Pančevu. To je jedini dom za slepe u zemlji. Nadamo se da ćemo inspirisati i druge, a pre svega državu, da nam pomognu u ovom poslu. Jer, vrednost i naprednost jednog društva ogledaju se pre svega u njegovoj humanosti.

Umesto svih ovih delatnosti o kojima smo razgovarali, mogli ste da budete lekar i da živite kao sav normalan svet. Sigurno ste i o tome nekad razmišljali.

Ako "živeti kao sav normalan svet" podrazumeva neku rutinu u kojoj čovek posle nekog vremena izgubi smisao sopstvenog postojanja, onda mi je drago da sam pobeo sa medicine i otišao u "muzikante". Pre medicine, na primer, zaista sam želeo da budem fizičar, da bih u jednom trenutku shvatio da bi to značilo ne samo baviti se fizikom, u koju sam uz matematiku bio zaljubljen, nego i živeti kao fizičar. Ustajati rano, odlaziti na institut, juriti sponzore za skupa istraživanja, iščekivati "čudo" koje se dokazuje samo u spekulativnom proračunu, a onda dolaziti kući i spremati se za nov, potpuno identičan dan. Verovao sam da donosim pametnu odluku i zaboravio na fiziku. Znao sam isto tako da nikad ne bih mogao da radim u kolektivu ili kancelariji, gde bih svakog dana viđao iste ljude. Upisao sam medicinu zbog nekoliko razloga. Prvo i naj-

važnije, jer je u to vreme to odgađalo služenje vojske, to je bilo pre ratova, a i zato što sam mislio da ću znanja iz tehničkih nauka moći da primenim u dijagnostici i pomognem u konstruisanju nekih boljih medicinskih aparata. Zatim, moj otac je u to vreme vodio jednu od najvećih medicinskih kuća na

svetu, što nije bila nebitna stvar. U to vreme nisam imao pojma da je moguće da upišem muzičku akademiju, budući da sam klavir počeo da sviram kasno, da sam u muzici bio potpuno samouk. Na kraju, važno je da ono čime se bavite volite i da verujete da je to vaša sudbina. Ja sam uz sve to, priznajem, imao i mnogo sreće.

Muzika koja

"Od seoskih sabora do festivala u Beogradu, širi se nepregledna istorijska provalija koju, evo, prelazimo u jednom skoku. Budimo ponosni na Bemus", napisao je Dragutin Gostuški, povodom održavanja prvog Bemusa

PRIČA O BEMUSU postoji već 40 godina, još od oktobra '69. kada su sve beogradske novine objavile da počinje "jedinствена muzička manifestacija u čast 25-godišnjice oslobođenja Beograda". Prvi Bemus otvorila je Beogradska filharmonija i zvuci *Simfonijske poeme Beograd* Dragutina Gostuškog, a fanfare iz ove poeme od onda, svake večeri dok traje Bemus, prodorno kroz jesenju tišinu oglašavaju muzičke svečanosti grada.

SLUH I DUH: Prema onome kako je u svojim knjigama, *Četvrt veka Bemusa* i *30 godina Bemusa*, beležio neumorni hroničar ovog festivala, kompozitor Dejan Despić, upravo te godine kada je čovek "sišao" na Mesec, u jesen, oglasili su se zvuci prvih Beogradskih muzičkih svečanosti koje će sve do danas "okupljati hiljade ljubitelja muzike i darivati ih najlepšim doživljajima sluha i duha". Taj prvi Bemus je po mnogo čemu i kasnije služio kao merilo i kao uzor. Imao je bogato opremljenu programsku knjigu u kojoj je uvodni tekst napisao Živojin Zdravković, prvi dirigent Bemusa i prvi predsednik Organizacionog odbora festivala. U

>> PUNO PUTA SAM VEĆ CITIRAO KOKTOA KOJI KAŽE: "KAD SI ŽIV, BUDI ČOVEK. KAD UMREŠ, BUDI UMETNIK!"